

Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀγκυραν μάχην, τὴν φονικωτάτην καθ' ἅλην τὴν ἱστορίαν τῶν Ὀθωμανῶν, ἐμάχοντο 800,000 Τάταροι κατὰ 100,000 Τούρκων, ἡ δὲ ἀπώλεια ἐκατέρωθεν ὑπολογίζεται εἰς 350,000. Πιθανὸν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι γὰρ εἶναι ὑπερβολικοὶ ἐπὶ τὸ ἀνατολικώτερον, εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι σύμπασι ὁ στρατὸς τοῦ Βαγιαζήτ καταστράφη, ὁ Βαγιαζήτ ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκλείσθη ἐντὸς κλωβοῦ.

Κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Βελιγραδίου τῷ 1440 ὑπὸ Μουράτ τοῦ Β', ἀπώλεσεν οὗτος 20,000 ἄνδρας εἰς μάχην, μὴ δυνηθεὶς νὰ κυριεύτῃ τὸ φρούριον τοῦτο.

Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα, τῷ 1442, εἰσέβαλεν ὁ Μουράτ εἰς Τρανσυλβανίαν, ὅπου συνεκρότησε τὴν μᾶλλον ἀξιωματικώτερον μάχην μετὰ 80,000 μαχητῶν κατὰ 15,000 μόνον τοῦ Οὐνιάδου, ἐκ δὲ τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐπανήλθον εἰς τὰς ἐστίαις αὐτῶν μόνον 10,000, 5,000 ἠχμαλωτίσθησαν, ἐφονεύθησαν δὲ 65,000 ἄνδρες, ἦτοι τέσσαρες νεκροὶ πρὸς ἕκαστον Οὐγγρον, ὅπερ εἶναι ἐντελῶς ἀπίστευτον.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Νύτσης, τῆ 8 νοεμβρίου 1443, ἔπεσαν 30,000 Τούρκοι, καὶ εἰς τὴν δευτέραν μάχην τοῦ Κοσσυφοπέδου περὶ τὰς 25,000.

Τῷ 1456 ἐπολιόρκει Μεχμέτ ὁ Β', ὁ πορθητῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Βελιγραδίον, ἐνθα ὁ Οὐνιάδης ἐπήνεγκεν αὐτῷ ἀπώλειαν 50,000, δι' ἣν ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ.

Τῆ 28 ἰουλίου τοῦ 1522 προσηρμίσθη Σουλεϊμὰν ὁ Α' μετὰ 100,000 εἰς Ῥόδον, ἵνα καταβάλῃ τὸ ἀνατολικώτατον τοῦτο προπύργιον τῆς δυτικῆς χριστιανωσύνης· ἡ τελευταία ὅμως ἐπιτυχία αὐτοῦ ἐξηγοράσθη διὰ τῆς θυσίας 40,000 ἀνδρῶν.

Εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου τῷ 1571 ἀπώλοντο 50,000 Τούρκοι, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φονευθέντες, τὸ δὲ ναυαγήσαντες.

Εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τῆς Βιέννης τῷ 1529 ὁ Σουλεϊμὰν κατέλιπε 60,000 νεκρῶν πρὸ τῆς πόλεως ταύτης. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πολιορκίαν αὐτῆς τῷ 1683 οἱ Τούρκοι ἀπώλεσαν ἐπίσης 60,000 ἄνδρας.

Εἰς τὴν μάχην τοῦ Σλαγκιμὰν τῷ 1691 οἱ Γερμανοὶ ἠράνισαν 20,000 ἄνδρας τοῦ Κιοπρουλή.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Ζέντας, τῆ 11 Σεπτεμβρίου 1677, ὁ πρίγκηψ εὐγένιος κατατροπώσας τὸν στρατὸν τῶν Τούρκων ὑπὸ τὸν Μεχμέτ πασᾶν ἐπήνεγκεν αὐτῷ ἀπώλειαν 34,000 νεκρῶν καὶ τραυματιῶν.

Ἐξ ἐναντίας Πέτρος ὁ Μέγας ἀπέβαλε τῷ 1690 30,000 ἄνδρας ἐμπροσθεν τοῦ Ἀζόφ μὴ δυνηθεὶς νὰ καθέξῃ τὸ φρούριον τοῦτο, ὅπερ ὅμως τὸ ἐπόμενον ἔτος κατέλαβεν μετὰ μεγάλης ἐπίσης ζημίας.

Τῆ 16 αὐγούστου τοῦ 1717 ὁ πρίγκηψ Εὐγένιος ἐνίκησε τοὺς Τούρκους ἐπενεγκῶν αὐτοῖς ἀπώλειαν 20,000 ἀνδρῶν φονευθέντων καὶ τραυματιθέντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων, καὶ κυριεύσας διὰ παραδόσεως τὸ Βελιγραδίον.

Εἰς τὴν ἔσραον τοῦ Ἰσμαήλ, τῆ 22 δεκεμβρίου τοῦ 1790 καταστράφησαν ὑπὸ τοῦ Σουβάρωφ 30,000 Τούρκοι μαχόμενοι, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς Χατὰν πασᾶς, ὁ μέγας βεζίρης Σελήμ τοῦ Γ', ἐδραπέτευσεν εἰς Σοῦμλαν, ὅπου ἐκρατήθη καὶ ἐκαρτομήθη.

Τελευταῖον ἀναφέρωμεν, ὅτι εἰς τὴν παρὰ τὸν Γιάντραν μάχην, τῆ 7 Σεπτεμβρίου 1811, οἱ Τούρκοι ἠττηθέντες ὑπὸ τοῦ Καμενσκόη ἀπώλεσαν περὶ τοὺς 31,000 ἄνδρας φονευθέντας καὶ αἰχμαλωτισθέντας, τὸ αὐτὸ ὅμως ἔπαθον καὶ οἱ Ῥῶσοι ἐμπροσθεν τοῦ Ῥουσσουκίου, ὡς καὶ τανῶν ἐν Πλέθια.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ.

Ὁ κ. Στάνλεϋ συνεχίζει τὴν ἀφήγησιν αὐτοῦ ὡς ἐπομένως.

Μετὰ τινὰ κερὸν ἀπηντήσαμεν φυλάς, αἵτινες μετεχειρίζοντο τυρέκια. Τὰ ὅπλα ταῦτα ἦσαν ἀρχαίας κατασκευῆς, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς ἐφαίνοντο φειδόμενοι τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν πολεμοφοδίων αὐτῶν. Ἐμαθον ὅτι ὁ ποταμὸς ὀνομάζεται ὑπ' αὐτῶν Ἰκουτοῦ-ὕα-Κογγό. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου οἱ ἰθαγενεῖς φαίνονται ὄντες ἥττον ἄγριοι καὶ εὐπροσιτώτεροι εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον.

Γρομερὰ ὅμως φυλὴ ἦλθεν εἰς ἀπάντησιν ἡμῶν ἐπὶ 50 ἢ 60 ἀκατίων· οἱ ἄνδρες ἔφερον τυρέκια. Δωδεκάωρος ἀπειγνοσμένη ἐπηκολούθησε μάχῃ, ἐν ἣ ὑπέστημεν σπουδαίαν ἀπώλειαν εἰς ἄνδρας. Κατωρθώσαμεν ὅμως νὰ κυριεύσωμεν τινὰ τῶν ἀκατίων αὐτῶν· ἀλλ' αἱ προσβολαὶ διήρκεσαν ἐπὶ ἀποστάσεως δώδεκα μιλίων· ἐκεῖ συνεκροτήσαμεν τὴν τριακοστὴν δευτέραν μάχην ἡμῶν. Ἀκολούθως ἀπηντήσαμεν λαὸν πάντη διέφορον, ὅστις προσηνέχθη ἡμῖν φιλικώτατα.

Ἐκτοτε δὲν ἀπηντήσαμεν μεγάλαν δυσκολίαν, μέχρι τῆς παρὰ τοὺς καταρράκτας ἀφίξεως ἡμῶν. Οὗτοι περὶ τοὺς 62 ἀριθμούμενοι δὲν εἶναι πράγματι κατάρρακται κατὰ τὴν συνήθη τῆς λέξεως σημασίαν, ἀλλὰ κατάδουπα ἔχοντα ἐνίοτε 25 ποδῶν ὕψος, μεθ' ὀρητικῶν ρευμάτων. Ἐν τῇ διαβάσει τοῦ τεσσαρακοστοῦ τῶν καταρρακτῶν τούτων ἀπώλεσα τὸν τελευταῖον λευκὸν τῆς συνοδίης μου, τὸν δυστυχῆ Φραγκίσκον Πα-

κόκ. Ἐπαθεν ἕκ τινος πληγῆς εἰς τοὺς πόδας, δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ ἀναμείνη τοὺς φορεῖς, ἀλλ' ἐπέβη ἀκατίου καὶ διέταξε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ νὰ κωπηλατῶσι ταχύτερον τοῦ συνήθους· ὡς ἕκ τούτου παρεσύρθη ὑπὸ τῶν καταδούπων Μασσασά καὶ κατεποντίσθη. Μάτην οἱ σύντροφοι αὐτοῦ προσεπάθησαν νὰ σώσωσιν αὐτόν. Εἰς τούτων, ὁ ναύκληρος τοῦ ἀκατίου, ἦν ἄριστος καλυμθητῆς, ἀπτόητος στρατιώτης καὶ καλὸς ναύτης, καὶ πράγματι εἰς τῶν καλλίστων συντρόφων οὗς ἔσχον ποτέ, μεγάλην δ' ἐκέκτητο ἐπιρροήν ἐπὶ τοῦ πληρώματος.

Μετὰ ταῦτα διήλθομεν πεντεκαίδεκα ἄλλα καταδούπα καὶ τέλος ἀφικόμεθα εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ πλοίαρχος Τούκεῦ εἶχε σταθῆ καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἐξηκριθώσαμεν ὅτι ὁ Κόγγος ἦν γνωστὸς ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ.

Τὴν 8 αὐγούστου τοῦ λήγοντος ἔτους ἀφικόμεθα εἰς Βύμαν, ὅπου ἀπηντήσαμεν λευκὸν πληθυσμὸν. Ἐκεῖ εὗρομεν ἀτμόπλοον ἀνήκον εἰς τὴν γραμμὴν τῆς Λίβερπουλ, ὅπερ ὑπεδέξατο ἡμᾶς φιλοφρονέστατα καὶ μετεβίβασε τὴν συνοδίαν μου κατ' εὐθείαν εἰς Καχένδαν, ὅπου ἐμείναμεν μίαν περίπου ἑβδομαδα. Ἐκεῖθεν πολεμικὸν πλοῖον ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς Ἅγιον Παῦλον τῆς Λοκνδάς, ὅπου περιεμείναμεν τὰς ἑξ Ἀγγλίας εἰδήσεις. Ὁ πορτογάλος διοικητῆς ἐπεριποιήθη ἡμᾶς κάλλιστα, ἡ δὲ εἰς τὸ μέρος τοῦτο διαμονὴ ἡμῶν ὑπῆρξε συνέχεια ἑορτῶν.

Εἶτα ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσίν μου ὅπως μετενέγκη ἡμᾶς εἰς τὸ Εὐέλπι ἀκρωτήριον. Γινώσκων ὅτι οἱ ἄνθρωποι μου δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὸ διὰ ξηρᾶς ταξείδιον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐγκαταλείψω αὐτοὺς, ἐδέχθην τὴν προσφορὰν τοῦ πλοίου, ἐφ' οὗ περιεποιήθησαν ἡμᾶς κάλλιστα καὶ ἐπραξάν ὅ,τι δυνατόν πρὸς εὐχαρίστησιν ἡμῶν.

Δὲν ἀπερῶσισα εἰσέτι ποῖαν νὰ τραπῶ ὁδὸν ὅπως μεταβῶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων μου εἰς Ζανζιβάρ, καθότι τοῦτο πολὺ ἐξήρηται· ἕκ τῶν ἀπὸ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου ἐκπλεόντων ἀτμοπλοίων.

Ἐν τῷ ποταμῷ Κόγγῳ ἐπνίγη ὁ νεαρὸς καὶ πιστὸς σύντροφός μου Καλουλὸς, τινὲς δὲ τῶν ἀνθρώπων μου ἠγχαλωτεύθησαν ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν. Ἄλλὰ διεπραγματεύθη ἀκολούθως τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Παλλὰκί τῶν φυλῶν, ἧς ἀπηντήσαμεν, οὐδέποτε πρότερον

εἶχον ἰδεῖ ξένους, ἐφαίνοντο δὲ περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζουσαι ἢ περὶ πολέμου. Τὰ ἐμπορεύματά μου ἐπῆρκεσάν μοι ἄχρι τελευταίας στιγμῆς πρὸς ἀνταλλαγὰς, ἠδυνήθην δὲ καὶ νὰ δώσω τινὰ εἰς τὴν πορτογαλικὴν γεωγραφικὴν ἐκδρομὴν, ἣν συνήντησα ἐπὶ τοῦ Γόγγου. Ἡ πορτογαλικὴ κυβέρνησις, ὁμολογητέον, περιεποιήθη ἡμᾶς κάλλιστα. Ἐπλήρωσεν ἅπαντα τὰ ἐξοδα τῆς ἐν Ἅγιῳ Παύλῳ τοῦ Λουάνδα διαμονῆς ἡμῶν, καὶ ἔδωκεν 100 λίρας στερλίνας πρὸς διανομὴν εἰς τὴν συνοδίαν μου.

Εἴκοσιν ἕως 25 ἡμερῶν ζωοτροφίας δέον νὰ φέρη τις ἕως οὗ ὑπερβῆ τοὺς καταρράκτας, τότε δὲ ἔχει πρὸ αὐτοῦ τὴν κεντρικὴν Ἀφρικὴν, ἣν περιπλέει ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ ποταμοῦ Κόγγου καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτῷ.

Οὐδὲν ἦτο τοσοῦτον ἐναντίον τῶν σχεδίων μου ὅσον αἰκατὰ τῶν ἰθαγενῶν προσβολαί· ἀπ' ἐναντίας ἐπεθύμουν νὰ καταπραῦνω αὐτοὺς καὶ προσκλήσωμαι τὴν φιλίαν αὐτῶν· ἀλλ' εἰς πολλάς ἐξ αὐτῶν τὸ τοιοῦτον καθίστατο ἀδύνατον, καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς διάνοξιν ὁδοῦ.

Ἐδέησε νὰ παλαίσω πρὸς τρεῖς ἄλλας μεγάλας δυσχερείας. Ἡ πρώτη ἦν αἱ ἄγριαι ἐκείναι ὄρδαί, αἵτινες διηνεκῶς καθ' ἡμῶν προήλαυνον ἐντὸς τεραστίων σχεδίων καὶ λόγγαις καὶ τύξοις ἡμᾶς προσέβαλλον ἄμα τυχοῦσης εὐκαιρίας. Κατὰ δεύτερον λόγον ἤρχετο ὁ λιμός, κατὰ δὲ τρίτον αἱ ἀσθένειαι, ἐκτὸς δὲ τούτων τὸ τεράστιον ἔργον τῆς διαβάσεως τῶν καταρρακτῶν. Ὅσον δὲ διὰ τὸν τόπον αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν γόνιμός ἐστιν εἰς παντοειδῆ προϊόντα, ὁ δὲ ποταμὸς ἔχει ἀδιάλειπτον ροὴν 1400 μιλίων, καὶ διαβρέχει ἐπιφάνειαν 860,000 περίπου τετραγωνικῶν μιλίων.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ ΠΙΤΡΑ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ (*).

Ἡ περὶ τῆς πολυμαθείας τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν ἀρχαία φήμη φαίνεται ἀναβιώσασα διὰ τῶν ἐν ἔτει 1852 καὶ 1858 δημοσιεύσεων τεσσάρων

(*) *Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata.* Edidit Ioannes Baptista Pitra, T. T. S. Callisti Bibliothecarius S. R. E. Τεύχ. 1 εἰς ἴον, Parisiis· Typogr. Lombry et Roger 1876.